התוועדות

כבוד קדושת

אדמו״ר מנחם מענדל

זצוקללה״ה נבג״מ זי״ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

●

מוצש״ק פ׳ בשלח, י״א שבט, ה׳תשכ״ח

חלק א — יו״ל לש״פ בא, ד׳ שבט, ה׳תשע״ב

הוצאת ספרים
קדני הור תורה
קה״ת
ליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים"

770 איסטערן פאַרקוויי ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושתים לבריאה

בס״ד.

פתח דבר

לקראת ש״פ בא, ד׳ שבט הבעל״ט, הננו מוציאים לאור חלק ראשון מהתוועדות מוצאי ש״ק פ׳ בשלח, י״א שבט, ה׳תשכ״ח — הנחה בלתי מוגה (חלקים הבאים י״ל אי״ה בשבועות הבעל״ט).

*

בתור הוספה — כמה מכתבים (תדפיס מכרכי ״אגרות־קודש — מילואים״ מהשנים תרפ״ה־תשל״ה, שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה״ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד ״הקיצו ורננו גו׳״, ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, ״תורה חדשה מאתי תצא״.

ועד הנחות בלה״ק

יום הבהיר כ״ח טבת, ה׳תשנ״ב
ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2012 by

LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610 • Fax. (206) 666-1770

E-mail: info@lahak.org • Internet: http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5772 • 2012

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse
538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס **„ועד הנחות בלה״ק״**
Tel. (718) 604-2610 Fax. (206) 666-1770

נדפס בסיוע ולזכות בנימין בן חדוה ומשפחת פדרמן ולזכות אמם חדוה בת לאה רייזל

בס"ד. שיחת מוצאי ש"ק פ' בשלח, י"א שבט, ה'תשכ"ח.

בלתי מוגה

א. התוועדות זו קשורה עם יום העשירי בשבט, יום היאָרצייט וההילולא, אלא שמצד קביעות שנה זו, שישנו יום השבת בינתיים, נערכת ההתועדות במוצאי שבת (ולא במוצאי עשירי בשבט, ליל שבת — מצד ההלכה שאין מערבין שמחה בשמחה[1], כמו בפורים שחל בשבת, שדוחים את סעודת פורים לאחרי השבת, כדי שלא לערב שמחת פורים בשמחת שבת, כדאיתא בירושלמי[2]).

ולכן, בהוספה על הענינים הקשורים עם יום ההילולא (של צדיק, ויתירה מזה: נשיא הדור, שמצד זה גדול יותר הקשר של המתוועדים עם בעל ההילולא), ניתוסף עוד ענין — שזוהי סעודת מוצאי שבת[3], שנקראת "סעודת מלוה מלכה", ובלשון רבינו הזקן בשו"ע שלו[4]: "כדרך שמלוין את המלך" — לא "מלכה", אלא "מלך"[5] (ומוסיף: "אחר שיצא מן העיר", כפי שיתבאר לקמן).

ובזה ניתוסף עוד ענין — שבמוצאי שבת גופא (שישנו בכל שבתות השנה) הרי זה מוצאי שבת שירה, והיינו, שמוצאי שבת זה קשור עם "שבת שירה" (ככל מוצאי שבת שקשור עם יום השבת, כמובן מהלשון "מוצאי שבת"), שענינה הוא — כשמה — שמחה (שהרי שיר קשור עם שמחה), שזהו גם ענינה של התוועדות.

ועוד ענין בזה — שישנו במוצאי שבת שירה בכל השנים — שאז היא התחלת הסדרה של מתן־תורה.

והענין בזה:

אמרו רז"ל[6] "אין אומרים שירה אלא על היין". והרי אמיתית ענין היין הוא — יינה של תורה. ולכן, במוצאי שבת שירה היא התחלת הסדרה דמ"ת.

---

1) מו"ק ח, ב ואילך.

2) מגילה פ"א ה"ד.

3) כפס"ד השו"ע (או"ח ס"ש) — ע"פ המבואר בראשונים ועד לדברי הגמרא (שבת קיט, ב).

4) שם ס"ב. — שאף שמקורו בספרים שלפניו — הנה בשו"ע הרי זה ענין של פסק־דין.

5) ראה גם שיחת מוצש"ק פ' בשלח, י"א שבט תשכ"ד בתחלתה (תו"מ חל"ט ע' 32). וש"נ.

6) ברכות לה, א. וש"נ.

וענין זה שייך גם לשבת שירה גופא (שהרי מוצאי שבת קשור עם עניני השבת) — כי, פרשת בשלח (שזוהי הפרשה דשבת שירה), סיומה וחותמה היא בנוגע ל"מן", והרי מפורש בקרא שענינו של המן הוא "למען אנסנו הילך בתורתי"[7], היינו, נסיון הקשור עם תורה. וגם: איתא במדרש[8] ש"לא ניתנה התורה כו' אלא לאוכלי המן", ונמצא, שהתחלת ירידת המן (שאודותה מסופר בפרשת בשלח) פעלה אצל בנ"י שיהיו מקבלי התורה, והיינו, שנעשו במעמד ומצב שתינתן להם התורה.

ומובן שמצד הענין דמ"ת נעשית שירה ושמחה הכי גדולה — שהרי עיקר ענין השמחה למטה צריך להיות קשור עם ענין השמחה למעלה, ואנו רואים שהשמחה היותר גדולה למטה היא שמחת חתן וכלה, ולמעלה הרי זה הענין ד"יום חתונתו[9] זה מתן תורה"[10] (בנוגע להקב"ה ובנ"י שהם בדוגמת חתן וכלה, כמבואר במדרשי חז"ל[11]), ולכן, הנה משבת שירה, שענינה שמחה (כנ"ל), באים לשמחה הכי גדולה — "יום חתונתו זה מתן תורה", שאודותה מדובר בפרשת יתרו[12], שזוהי הסדרה שהתחלתה במוצאי שבת זה.

ונמצא, שמוצאי שבת זה — שהוא הסיום וחותם של השבת שחולפת, והתחלת ששת ימי השבוע הבא — מחבר את שבת שירה עם השמחה ד"יום חתונתו זה מתן תורה".

ב. והנה, בנוגע לכל הענינים הנ"ל, הנה אע"פ שכל אחד ואחד מהם קובע ברכה לעצמו, מצד תוכנו המיוחד, מ"מ, כיון שכל ענין הוא בהשגחה פרטית, ולא במקרה ח"ו, הרי עצם העובדה שענינים אלו יכולים להפגש יחדיו, מהוה הוכחה שיש קשר ושייכות ביניהם, ועאכו"כ כשנפגשים יחדיו בפועל.

ומובן, שבקביעות כזו, שכל ענינים הנ"ל נפגשים יחדיו, שאז מודגשת יותר השייכות ביניהם — יש מקום לבאר את השייכות שבין כל ענינים אלו.

ויובן בנקל יותר — לאחרי הבנת כל ענין בפני עצמו.

---

7) טז, ד. וראה תו"א בשלח סה, סע"א ואילך.

8) מכילתא עה"פ. תנחומא שם כ.

9) שה"ש ג, יא.

10) תענית כו, ב (במשנה).

11) ראה לקו"ת ברכה צד, רע"א. וש"נ. וראה גם שבת פח, ריש ע"ב.

12) ואף ש"יום חתונתו זה מתן תורה" קאי בפשטות על יוהכ"פ (פרש"י תענית שם), הרי במדרש (שהש"ר ויל"ש עה"פ) הובא ענין זה גם בנוגע למ"ת בפעם הראשונה.

וכיון שעיקר סיבת ההתוועדות קשורה עם יום ההילולא, הנה לראשונה הוא ביאור ענין ההילולא.

ג. בקשר להסתלקות צדיקי עליון (יום ההסתלקות ושעת ההסתלקות) — כותב רבינו הזקן באגה"ק[13]: "כל עמל האדם שעמלה נפשו בחייו .. מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה", ו(לא רק גילוי סתם, אלא כפי ש)מסיים: "ופועל ישועות בקרב הארץ"[14], מצד המשכת וגילוי "חסד ה'" שלמעלה — למטה.

ומזה מובן, שכשם שמצינו בנוגע לענינים הקשורים עם מועדים מיוחדים ע"פ תורה, שמידי שנה בשנה נזכרים (על מנת שיבוא אח"כ בפועל) על הענין כפי שהי' בפעם הראשונה,

— הן המועדים שהם מדאורייתא, החל מחמשה עשר בניסן שבו הי' הענין דיצי"מ בפעם הראשונה, שמידי שנה בשנה מזכירים ענין זה, ועד לאמירת ברכה (וכידוע השקו"ט בנוגע לברכת הנסים דליל הפסח[15]), ועד"ז בחג השבועות ובחג הסוכות, וכן ביוהכ"פ ור"ה (שנוסף על היותו ראש־השנה של שנה זו, הרי זה גם "זכרון ליום ראשון"[16] דהתחלת בריאת העולם); והן המועדים שמדרבנן, כמו חנוכה ופורים וכיו"ב —

הנה כן הוא גם בנוגע ליום ההילולא, שמידי שנה בשנה הרי זה בדוגמת הפעם הראשונה — ש"כל עמל האדם שעמלה נפשו בחייו" נמשך ונתגלה למטה, ובאופן ש"חסד ה'" "פועל ישועות בקרב הארץ".

ד. וכשם שבנוגע לימים טובים צריכה להיות עשיית האדם בענינים הקשורים עם יו"ט זה (הן בימים טובים שמדאורייתא, פסח שבועות וסוכות, ר"ה ויוהכ"פ, והן בחנוכה ופורים שמדרבנן)[17], והעשי' צריכה להיות מעין ההמשכה והפעולה שרוצים להמשיך ולפעול, וכמו בנוגע לפסח, שבכדי להמשיך את ענין הנס כפי שהי' בפעם הראשונה, יש צורך באכילת פסח מצה ומרור, ובביאור הענין: "פסח שהיו אבותינו אוכלים כו' על שום כו'", "מצה זו שאנו אוכלים כו' על שום כו'", "מרור זה שאנו אוכלים כו' על שום כו'", שקשור עם ענין הגלות והגאולה —

---

13) סכ"ח (קמח, א).

14) תהלים עד, יב.

15) ראה הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' יו"ד (פיסקא שהחיינו). וש"נ.

16) ר"ה כז, א.

17) ועד לענינים הקשורים עם מנהגי ישראל — "מנהג ישראל תורה הוא" (נסמן לעיל ע' ...), ובפרט מנהג שנתפשט בכל תפוצות ישראל, כפי שפוסק הרמב"ם בריש הלכות ממרים בנוגע ל"מנהגות", ש"מצות עשה לשמוע להן", "שנאמר על פי התורה אשר יורוך, זו מצות עשה", ו"כל מי שאינו עושה .. עובר בלא תעשה, שנאמר לא תסור גו'".

כמו"כ כדי שיהי' הענין ד"פועל ישועות בקרב הארץ" מצד עמלו של הצדיק ש"עמלה נפשו בחייו", יש צורך בפעולה שהיא מעין העמל ש"עמלה נפשו בחייו".

ואע"פ שמי הוא זה ואיזהו שיכול להידמות ליהודי כמו בעל ההילולא, שנוסף על מה שקיבל מאבותיו ואבות אבותיו, ישנו גם העמל ש"עמלה נפשו בחייו", לפי הכחות שלו, עד למס"נ, ועד למס"נ בפועל, כידוע בדברי ימי חייו — הרי האמת היא, שדוקא מצד המס"נ שלו, הרי זה באופן שרועי ישראל לא יפרדו מעל צאן מרעיתם (כפי שכותב באגרתו הידועה[18]), וכשם שבחייו בעלמא דין הי' "רועה" וממשיך המשכות והשפעות לצאן מרעיתו, הנה "אף כאן" — בהיותו "במרום" — "עומד ומשמש"[19], משמש למעלה ומשמש למטה, לפעול ישועות בקרב הארץ.

וכאמור, שצריכה להיות העשי' למטה באופן דומה לזה, ובלשון רבינו הזקן באגה"ק[20]: "כאשר נלך בדרך ישרה אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו", ומוסיף: "נס"ו", אשר, "כל מקום שנאמר נצח סלה ועד אין לו הפסק עולמית"[21], והיינו, שהפעולה ביום ההילולא ובימים שלאח"ז צריכה להעשות מתוך תוקף והחלטה איתנה, אשר, מבלי הבט על השינויים האפשריים, ובידעו בשעת ההתוועדות שלמחרת הולך לעסקיו, "תחת גפנו ותחת תאנתו"[22], יהי' זה באופן ש"אין לו הפסק עולמית".

ו"מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה"[23] — כידוע הפירוש בזה[24], שכאשר ישנה מחשבה טובה כדבעי, נותן לו הקב"ה כח שתוכל לבוא אח"כ לידי מעשה, ואז מצרף הקב"ה את המחשבה עם המעשה, שתהי' עשי' בשלימות: מצוה עם כוונה, מעשה ומחשבה ביחד.

וכאשר קבלת ההחלטה היא בשעת ההתוועדות, אשר, "אכל בי עשרה שכינתא שריא"[25], ועאכו"כ כשישנם כמ"פ עשרה, ומתוך שמחה, שמרחיבה את הדעת ומרחיבה לבו של אדם — הרי זה פורץ את הגדרים שגודר ה"א־ל זר אשר בקרבך"[26], ונקל יותר לבוא לידי מעשה בפועל, בשעת מעשה, למחר ולאחר זמן.

---

18) אג"ק שלו ח"א ע' קמא.
19) סוטה יג, סע"ב (לגירסת הרמב"ם בהקדמתו לפיהמ"ש (ד"ה כי כל מצוה)). וראה זח"א קלג, רע"א.
20) סכ"ז (קמו, א).
21) עירובין נד, א.
22) לשון הכתוב — מלכים־א ה, ה. מיכה ד, ד.
23) קידושין מ, א.
24) ראה תניא ספט"ד. סה"מ תש"ב ע' 87.
25) סנהדרין לט, א.
26) ראה שבת קה, ב.

ואז ישנם כלים שלמים ומלאים להענין ד"פועל ישועות בקרב הארץ" — שיומשך כח וסיוע באופן הכי שלם ומלא בהנוגע ללימוד התורה, נגלה וחסידות, ובאופן של לימוד המביא לידי מעשה — קיום המצוות, ובהידור, ומתוך שמחה וטוב לבב.

* * *

ה. האמת היא שהענין ד"עמל האדם" ישנו אצל כל אדם, ועד — לא רק אצל בנ"י, אלא אצל כל בני־אדם בכלל.

וכדברי הגמרא[27]: "כל אדם לעמל נברא, שנאמר[28] כי אדם לעמל יולד", וכיון שנאמר "כל אדם" (כרוב הגירסאות), הרי זה שייך לכל בני־האדם.

ואפילו לפי הגירסא[29] "אדם לעמל נברא" (ולא "כל אדם"), כמו בכתוב (שהובא בתור ראי'): "אדם לעמל יולד" — הנה אע"פ שאמרו חז"ל במסכת יבמות[30] "אתם קרויין אדם" (בנ"י דוקא), הרי מבואר שם שכלל זה הוא רק כאשר מדובר בכתוב אודות "אדם" בלבד, אבל "משום בהמה", "משום דבעי למכתב בהמה בהדייהו", הנה "גבי בהמה מיקרו (גם עכו"ם) אדם"[31], ובתוספות[32] איתא, שכן הוא גם כאשר מדובר בכתוב גם אודות הקב"ה ("לפי שהזכיר השם"), ובנדו"ד, כיון שבהמשך הכתוב "אדם לעמל יולד" נאמר "ובני רשף יגביהו עוף", דקאי על מלאכים[33], הנה כשמדובר אודות "אדם" בניגוד למלאכים, הרי התואר "אדם" כולל את כל בני האדם, הן יהודים והן אינם יהודים.

ו. ועפ"ז יש לבאר סיפור המדרש[34] "בשעה שהי' אברהם מהלך וכו', כיון שהגיע לסולמה של צור, ראה אותם עסוקין בניכוש כו' בעידור כו', אמר, הלואי יהא חלקי בארץ הזאת"[35]:

לכאורה אינו מובן: מדוע יש דרישה גם מאומות העולם (כנען) שלא יהי' אצלם ענין של בטלה, אלא יעסקו בחרישה וזריעה (התחלת ל"ט המלאכות)?!

אך הענין הוא — שזהו לפי ש"כל אדם (גם אומות העולם) לעמל נברא", כנ"ל.

---

27) סנהדרין צט, ב.
28) איוב ה, ז.
29) ראה דק"ס וע"י שם.
30) סא, רע"א.
31) פרש"י שם.
32) סד"ה ואין.
33) פרש"י עה"פ.
34) ב"ר פל"ט, ח.
35) ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 93 ואילך (גם משיחה זו).

וענין זה מצינו גם בהלכה (כמדובר כמ"פ[36] שכל ענין של אגדה בא גם בהלכה באיזה אופן שהוא, כיון שזוהי תורה אחת) — "עכו"ם ששבת חייב מיתה, שנאמר[37] ויום ולילה לא ישבותו"[38]:

לכאורה: מהו הטעם לכך שעכו"ם ששבת חייב מיתה — הן אמת שלומדים זאת מהפסוק "לא ישבותו", אבל לא חייבים לומר שזוהי גזירת הכתוב, ללא כל הסברה, וכשם שנאמרו טעמים על שאר חיובים ואזהרות של בני נח (כמו "עכו"ם שעוסק בתורה"[39]), כמו"כ צריכה להיות הסברה גם לכך שעכו"ם ששבת חייב מיתה.

וההסברה היא — לפי ש"כל אדם לעמל נברא", וכיון שאצלו חסר ענין העמל, אזי בטל המסובב שבא מצד ענין העמל, שזהו מה שנברא[40].

ז. ועפ"ז יש לבאר גם המשך דברי הגמרא "כל אדם לעמל נברא" — "איני יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה נברא .. ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה כו'":

לכאורה אינו מובן (כמדובר פעם בארוכה[41]): מהי הקס"ד לומר שבנ"י נבראו כדי להתעסק במלאכת העולם, "עמל מלאכה"?!

אך ע"פ האמור לעיל ש"כל אדם לעמל נברא" כולל את כל בני־האדם, הן יהודים והן אינם יהודים — מובנת בפשטות שאלת הגמרא אם בריאת האדם היא בשביל "עמל מלאכה", לצורך ישוב העולם (שזהו כללות הטעם דשבע מצוות בני נח, כדי שיהי' ישוב העולם בסדר מסודר), שבשביל זה יש צורך בענין המלאכה (כדברי המדרש הנ"ל שאברהם לא רצה להתיישב במדינה שבה אין עוסקים במלאכה, כיון שזהו היפך ישוב העולם), או שהתכלית ד"לעמל יולד" היא בשביל ענינים הקשורים עם דיבור, "עמל שיחה", או בשביל "עמל תורה", ששייך אפילו אצל בני נח, כדברי הגמרא[42] שבנוגע ל"מצוות דידהו", הנה לא זו בלבד שמותר להם ללמוד תורה, אלא יתירה מזה, שאי אפשר שידעו כיצד לקיימם אם לא ילמדו תורה, כי "גדול לימוד שמביא לידי מעשה"[43].

ח. אמנם, ביאור הנ"ל, שהספק בגמרא אם בריאת האדם היא

---

36) ראה גם
37) נח ח, כב.
38) סנהדרין נח, סע"ב.
39) שם נט, רע"א.
40) ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 56. וש"נ.
41) ראה גם לקו"ש שבהערה 35. וראה תו"מ חכ"ז ריש ע' 26. וש"נ.
42) שם נט, א.
43) קידושין מ, ב. וש"נ.

בשביל "עמל מלאכה", "עמל שיחה" או "עמל תורה" הוא בנוגע לבני נח בלבד — אינו מספיק, שהרי ישנו הכלל תקנתא לעכו"ם לא עבדינן (כמובא בפוסקים[44]), ועכצ"ל, שעיקר השאלה היא בנוגע לבנ"י, אלא שבזה נכללים גם בני נח.

ולכאורה אינו מובן: איך יתכן קס"ד בנוגע לבנ"י, שכל ענין הבריאה שלהם הוא בשביל ענין העמל ("לעמל נברא"), ויתכן שהכוונה היא "עמל מלאכה"?!

אך הענין הוא — שבדוגמת החילוק בין בני נח לבנ"י, יש חילוק אצל בנ"י גופא בין חלק החיים שלהם שבו משתווים בחיצוניות עם ב"נ (אלא שיש אזהרה מיוחדת שבענינים אלו צריכים להתנהג באופן ש"בכל דרכיך דעהו"[45], ולולי אזהרה מיוחדת זו הי' מקום לחשוב שבהם לא צריך להיות הענין ד"ונפלינו"[46]), ובין הענינים שאינם שייכים לב"נ (ועאכו"כ לאלו שלמטה מהם, שאינם שומרים שבע מצוות ב"נ).

וזהו שגם אצל בנ"י ישנו ענין המלאכה — "עמל מלאכה", וכדברי הגמרא במסכת שבת[47]: "בשעה שמכניסין אדם לדין, אומרים לו, נשאת ונתת באמונה", ואין ענין יוצא מידי פשוטו, שהכוונה היא לעניני מסחר שהתעסק בעולם, באופן של משא ומתן בין אדם לחבירו (בין פועל לבעה"ב שלו וכיו"ב), שצריך להיות "באמונה" — שגם זה נכלל בציוויי התורה.

ועד שיש מקום לומר שזוהי כל תכלית בריאת האדם:

ובהקדם המבואר בכ"מ (וגם במאמר הידוע של בעל ההילולא ד"ה כל אדם לעמל נברא[48]) בנוגע לכללות ענין הבריאה [שא' הפרטים שבה הוא ש"כל אדם לעמל נברא", שזהו אמנם פרט עיקרי, ועד שבשבילו נברא העולם, אבל בכ"ז הרי זה רק פרט] — שבפעם הראשונה היתה כללות הבריאה ללא התעוררות מלמטה,

— וכפי שמצינו אפילו לאחרי ששת ימי בראשית, בנוגע לירידת גשמים: "כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ ואדם אין גו'"[49], ופירש רש"י, "מ"ט לא המטיר, לפי שאדם אין כו'" (ועאכו"כ קודם ששת ימי בראשית) —

---

44) טושו"ע חו"מ סשס"ב ס"ה־ו, ובסמ"ע וט"ז שם. ועוד.
45) משלי ג, ו.
46) תשא לג, טז.
47) לא, א.
48) תרפ"ט (סה"מ תרפ"ט ע' 221).
49) בראשית ב, ה.

כי אם מצד "כי חפץ חסד הוא"[50] (כלשון החסידות), וכמ"ש[51] "כי אמרתי עולם חסד יבנה", היינו, שבריאת העולם (ע"י אמירה — "אמרתי" — "בעשרה מאמרות"[52]) היתה מצד חסדו של הקב"ה;

אבל לאחרי זה, רצה הקב"ה שיהי' קיום העולם ע"י עבודת בנ"י, כדברי הגמרא במסכת שבת[53] ש"התנה הקב"ה עם מעשה בראשית, ואמר להם, אם ישראל מקבלים התורה, אתם מתקיימין, ואם לאו כו'", וכמ"ש[54] "אם לא בריתי גו' חוקות שמים וארץ לא שמתי".

וע"פ האמור לעיל (ס"ד) שיש צורך בעבודה שהיא מעין הפעולה שבאה על ידה — הנה כדי לפעול את מלאכתו של הקב"ה שהיתה בששת ימי בראשית (כפי שנקראת בהתחלת התורה בשם "מלאכתו" של הקב"ה[55]), צריך להיות "עמל מלאכה" למטה ע"י בנ"י (ובני אדם בכלל), והיינו, ש"עמל מלאכה" דלמטה נותן קיום וחיות במלאכתו של הקב"ה בששת ימי בראשית, שרצה שלאח"ז תהי' (לא מצד "כי חפץ חסד", אלא) ע"י עבודת האדם.

ועפ"ז מובן מ"ש במכילתא[56] על הפסוק[57] "ששת ימי תעבוד", "זו מצות עשה", היינו, שיש ציווי לעסוק במלאכה — כיון שבזה תלוי קיום מלאכתו של הקב"ה, כביכול, שזוהי מלאכת כל הבריאה כולה בששת ימי בראשית.

ט. ויש להוסיף בביאור הקס"ד שעיקר בריאת האדם, דהיינו בנ"י, היא בשביל "עמל מלאכה" דוקא:

ידוע הלשון בקבלה וחסידות ש"הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל כו', ולא הוצרכה להתלבש בעוה"ז וכו' רק כדי להמשיך אור לתקנם כו'"[58], והיינו, שירידת הנשמה אינה בשביל עניני הנשמה, אלא ירידתה היא כדי לתקן את נפש הבהמית והגוף וחלקו בעולם.

ולכן ישנו קס"ד חזק ביותר שבריאת האדם היא בשביל "עמל מלאכה" — שהרי אם הכוונה היא "עמל תורה", לא הי' צורך בירידת הנשמה למטה, כיון שהיתה יכולה ללמוד (ואכן למדה) תורה קודם

---

50) מיכה ז, יח.
51) תהלים פט, ג.
52) אבות רפ"ה.
53) פח, א.
54) ירמי' לג, כה. וראה פסחים סח, סע"ב. וש"נ.
55) בראשית ב, ב־ג.
56) הובאה בדרשות ר' יהושע אבן שועב פ' וישב, ובס' מנחה בלולה. וראה לקו"ש חי"ז ע' 245 הערה 20. וש"נ.
57) יתרו כ, ט.
58) תניא פל"ז (מח, ב) — מע"ח שער כ"ו.

שירדה למטה, ונמצא, שהחידוש שבירידת הנשמה למטה הוא (לא "עמל תורה", אלא) "עמל מלאכה" דוקא.

ובדרך ממילא הרי זה גם אצל בני־נח, שהתכלית היא "עמל מלאכה" דוקא, ולכן, ישוב העולם הוא דוקא במקום שבו ישנו העמל דחרישה וזריעה כו' (כנ"ל ס"ו).

י. וזוהי גם ההוראה לכאו"א בעבודתו:

לכל לראש — שאין ענין לקבל בדרך ממילא, במתנה, אלא ע"י עבודה ועמל דוקא.

זאת ועוד:

ישנם הטוענים, שרק בנוגע לענינים שבין אדם למקום, יש צורך להדר, ובהידור הכי גדול, כיון שיש לו עסק עם מלך מלכי המלכים הקב"ה, משא"כ בנוגע לענינים שבין אדם לחבירו.

ויש לו סיוע גם מהשולחן־ערוך — כמ"ש בהתחלת השו"ע בענין "שויתי ה' לנגדי תמיד"[59], ש"אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול .. כ"ש .. המלך הגדול הקב"ה כו'" (מלכו של עולם), ובמילא, בענינים שבין אדם למקום, יהדר בתכלית ההידור; אבל בענינים שבין אדם לחבירו — מהיכי תיתי, לפעמים כן, ולפעמים מורה היתר בנוגע לענינים שהם מנהג התגרים (אף שלאמיתו של דבר הרי גם זה נעשה דין ע"פ תורה[60]), ועד שבא לעבור גם על ענינים שהם מדרבנן, ועד לענינים שמתחילתם הם מן התורה.

— הוא יודע אמנם את דברי הגמרא במסכת יומא[61] ש"עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר", אבל יש לו "עצה" על זה: היום הוא יעשה עולה, ולאחרי כן "ירצה את חבירו".

ואף שישנה ההגבלה ש"האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה"[61] — הנה גם על זה יש לו "הסברה": רק הקב"ה יודע שעשה זאת באופן ד"אחטא ואשוב" (שחשב בשעת מעשה שירצה את חבירו), אבל חבירו אינו יודע זאת, ובמילא, יוכל אח"כ לרצות את חבירו, וחבירו בודאי ימחול לו, שהרי יש דין בשו"ע שצריך למחול (מלבד במקרים היוצאים מן הכלל)[62].

---

59) תהלים טז, ח.

60) ראה רמב"ם הל' מכירה ספכ"ו. ספכ"ז. ספכ"ח. ועוד.

61) פה, ב.

62) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתר"ו ס"ד. וש"נ.

ועל זה אומרים לו, שישנו קס"ד בתורה — וזוהי ההנחה הראשונה — שבריאת האדם היא בשביל "עמל מלאכה", וכאמור לעיל (ס"ח) שהתחלת דינו של אדם היא מהשאלה "נשאת ונתת באמונה".

יא. ויש להוסיף בזה, שאם הדברים אמורים להנהגה שבין אדם לחבירו בנוגע לעניני מסחר, הרי בודאי שכן הוא גם בהנהגה שבין אדם לחבירו בנוגע לקירובו לאבינו שבשמים, שעי"ז עושים לו טובה (לא רק בגופו, אלא גם) בנשמתו, כדברי הגמרא[63] ש"רבו .. מביאו לחיי העולם הבא".

כאשר יש אפשרות לעשות טובה ליהודי ולקרבו ללימוד התורה וקיום המצוות, אזי התחלת דינו של אדם בשאלה "נשאת ונתת באמונה" היא (נוסף על המשא ומתן בנוגע לעניני מסחר כפשוטו) גם בנוגע למשא ומתן שהי' צריך להיות ביניהם באופן שעל ידו יתחיל חבירו להניח תפילין, ו"הוקשה כל התורה כולה לתפילין"[64] — להתחיל להדר בקיום המצוות בכלל, באופן של הליכה "מחיל אל חיל"[65].

ועפ"ז מובן גודל ההשתדלות של בעל ההילולא עד למס"נ וסכנת מות כפשוטה שבה העמיד את נפשו ונפש תלמידיו כדי שתהי' ההשפעה על הזולת, על יהודים נוספים, הן בנוגע לטובתם הגשמית והן בנוגע לטובתם הרוחנית, ע"י יסוד חדרים ללימוד אל"ף־בי"ת, ולאח"ז למעלה מעלה עד לישיבות גדולות — שזהו הענין ד"נשאת ונתת באמונה" בין אדם לחבירו.

וע"פ האמור לעיל שההחלטה והפעולה בקשר ליום ההילולא צריכה להיות מעין עמלו של בעל ההילולא אשר עמלה נפשו בחייו — הנה ההחלטה והפעולה בכיוון זה ממשיכה ומגדילה את הענין ד"פועל ישועות בקרב הארץ", שיהיו כל פעולות אלו בהצלחה רבה ומופלגה, ומתוך שמחה וטוב לבב.

* * *

---

63) ב"מ לג, א.

64) קידושין לה, א. וש"נ.

65) תהלים פד, ח.

הוספה

א

ב״ה. ח׳ טבת תשי״ז
ברוקלין

הרה״ח אי״א נו״נ עוסק בצ״צ מוה׳ סעדי׳ שי׳

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מכ״ו כסלו, ואחכה להמשך בשו״ט בעבודתו בקדש בחינוך על טהרת הקדש, וכיון שזהו השער להעלאות ולהמשכות, וע״ד המבואר בהענין אבוך במאי הוי זהיר טפי, יומשכו עי״ז בשורות טובות גם בשאר הענינים וענינים הפרטים שלו ושל כאו״א מב״ב שיחיו בכלל זה כמובן. ויה״ר שיהי׳ בכל זה הליכה מחיל אל חיל וכהוראת ימי חנוכה דאזלינן מנייהו, שמוסיף והולך מיום ליום באור הבא משמן טהור ועל פתח ביתו מבחוץ, שהנקודה התיכונה בזה היא הפצת המעיינות — עד שיגיעו גם — חוצה,

בברכה

מ. שניאורסאהן

ב

ב״ה, יב׳ אייר תשי״ט
ברוקלין

מר . . .

שלום וברכה!

במענה למכתבו בו כותב אודות הספר ומסקנותיו על יסוד חקירתו בכתבי יד וכו׳ ע״י החידוש שבהם, והעיקר ע״י ביטול כל השיטה שקדמה לו, בהנוגע לדברי ימי עולם ארכילוגיא וכו׳ ומקצתם גם בהיפך להכתוב בתורתנו,

---

א

מצילום האגרת.

מוה׳ סעדי׳: ליבעראָוו, צפרו. אגרות נוספות אליו — אג״ק חכ״א אגרת ז׳תתצז, ובהנסמן בהערות שם.

וע״ד המבואר כו׳: ראה סה״מ תש״ח ע׳ 240. סה״ש קיץ ה׳ש״ת ע׳ 22.

אבוך במאי הוי זהיר טפי: שבת קיח, ב.

שמוסיף .. מבחוץ: שם כא, ב.

ב

אודות הספר : בהעתק המזכירות יש כאן מקום חלק.

ושואל, אשר כיון שהמחבר הקדיש לחקירתו האמורה עשיריות בשנים, מתבסס על מקורות שונים ומשונים וכו׳ אי אפשר לחסל בתנועה של יד את הספר, ובמילא מטרידו זה ומפריע את מנוחתו, איך אפשר לפשר ולתווך הדברים עם אמונתנו, אמונת עם ישראל.

והנה צדק שלפני איזה שנים ראיתי הספר וקראתיו וכן ספרו השני, ובמקום תירוץ מפורט על שאלתו במכתבו, איך אפשר לתרץ ולהפריך את הראי׳ שהביא המחבר וכו׳

הנה יותר מאשר נגע המחבר בעניני דת, ערער לגמרי כמה מהנחות יסודים של מקצועי מדע שונים וכנ״ל, ומאז פרסם ספרו, כבר עברו כו״כ שנים, ובכ״ז אנשי מדע אשר במקצועים האמורים ממשיכים בשיטתם, ועד עתה לא נמצא אף אחד מהמומחים במקצועי מדעים האמורים, שיחזור בו, מפני הראי׳ שהביא הנ״ל בספרו, מדגיש אני מומחה במקצוע, לא מפני שידועים לי העוסקים במקצוע המדעים ע״ד הרגיל שחזרו, כי גם מסוג זה לא נודע לי אף אחד, אבל כבר אמרו לא ראינו אינו ראי׳, אבל בהנוגע למומחים, בודאי הי׳ מתפרסם מהפכה בשינוים יסודים, משא״כ בהנ״ל שהספר הרעיש בזמנו ולא כ״כ המומחים במקצוע, אלא העוסקים במקצוע באופן דיליטנטי, ועכ״פ לא מהעומדים בראש.

מובן, שגם לי ידוע דברי ימי המדעים, שעד ששיטה חדשה מתקבלת, עובר חדשים ושנים ולפעמים עשיריות בשנים, אבל תמיד היתה הזזה ניכרת בזמן הקרוב להבעת רעיון החדש ובפרט כשהרעיון מסובב בציון לכמה מקורות ובציון הדף והעמוד וכו׳, ומובן שרק ביאור אחד ישנו להעדר השינוי על המסקנות של הספר והמחבר, והוא שרוב הראיות מבוססות על כתבי יד, שנכתבו באופן מליצי, ואף שכל מליצה ואגדה יש לה סיבה וגרעין מציאותי, מובן שבירור הגרעין ושלילת האגדה שנרקמה מסביב לו אפשרי להיות בכמה אופנים שונים זה מזה בתכלית, ועד״ז ג״כ בהכרעה גודל חלק האגדה וחלק המציאות בערך זה לזה.

אינו מזכיר במכתבו דבר בהנוגע ללימודו בתורתנו וכיו״ב, ובכל אופן תקותי שלומד הוא בשימת לב המתאימה תורתנו תורת חיים תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ומכוון אורח חייו מתאים להוראותי׳.

בברכה לבשו״ט בכל האמור

בשם כ״ק אדמו״ר שליט״א
מזכיר

❀ ❀ ❀

דיליטנטי: = חובבני.

ב"ה.

מבצע מנויים!

במלאות עשרים שנה לשיחת ש"פ ויגש, ז' טבת ה'תשנ"ב:

„שיביא לביתו ולספרייתו וכיו"ב, ספרי (וכתבי) קודש חדשים בדברי תורה, בהוספה על הספרים שיש לו מקודם .. ולקיים זאת בהקדם האפשרי, כולל ע"י עשיית הזמנה מראש (וכן לשלם) על המינוי לקבלת ספרים חדשים שיוצאים לאור אח"כ (בלשון הידוע הנדפס בכמה ספרים – „פּרענומעראַנטן"), ובשעת ההוצאה לאור של הספר מקבלים אותו המנויים תיכף ומיד. כמו"כ ראוי ונכון הדבר לנצל את מנהג ישראל, לתת ספרי קודש הנדפסים כמתנה לאחרים, כולל ילדים קטנים, לקראת שמחה שלהם או לפני חג וכיו"ב".

ובעמדינו בסמיכות ליום הבהיר ה' טבת אשר בו „דיזן דהספרים נצח" – מעוררים אנו עוה"פ ע"ד „מבצע מנויים" על ספרי תורת מנחם, המאפשר לכל הנרשמים לקבל את הספרים החדשים שיוצאים לאור מזמן לזמן, מיד בצאתם מהדפוס, במחיר הנחה של 25% מהמחיר הרגיל.

בנוסף לזה, יוכל המנוי להזמין כל ספר מהספרים שיצאו לאור על ידינו במחיר הנחה של 25% מהמחיר הרגיל.

בודאי חפץ כאו"א מאנ"ש שיחיו שספרי תורת רבינו יהיו בביתו, אשר בה הכניס את עצמותו, כמאמר „אנא נפשי כתבית יהבית", ועל ידה „אותי אתם לוקחים", כידוע אשר עיקר ההתקשרות היא על ידי לימוד תורתו.

להרשמה: נא לשלוח אימייל לכתובת manuy@lahak.org.

ויהי רצון שבקרוב ממש נזכה לקיום היעוד „הקיצו ורננו גו'" ומלכנו נשיאנו בראשם ונשמע מפיו הק' תורה חדשה מאתי תצא.

ועד הנחות בלה"ק

נ. ב. ע"פ בקשת רבים, ניתן להשיג גם ספרים בודדים מהשנים תשמ"ב–תשנ"ב בהזמנה באימייל הנ"ל, במחיר 18$ לספר בודד.

לעילוי נשמת

איש תם וישר ירא אלקים רב פעלים

עוסק בצרכי ציבור באמונה מוכתר בכתר שם טוב

מוה״ר **נתן** ז״ל

ב״ר **אלעזר אליהו** הי״ד

געשטעטנער

נפטר ג׳ שבט, ה׳תשע״א

ת. נ. צ. ב. ה.

❁

נדפס על ידי ולזכות

זוגתו מרת **פייגא** תחי׳

בניהם

ר׳ **אלעזר אלי׳** וזוגתו מרת **מירל חנה**

ר׳ **אהרן יצחק**

ר׳ **שלמה יו״ט** וזוגתו מרת **רבקה מרגלית**

ר׳ **יוסף** וזוגתו מרת **מיכל רחל**

ובני ביתם

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות